

Parlamentaarinen työryhmä kehittämään eräitä äänestämiseen ja vaaleihin liittyviä käytäntöjä

Aika 5.5.2025 klo 13.30–15.30

Paikka Meritullinkatu 8, kh. Innostamo (1. krs.), Helsinki

Työryhmän jäsenet

Timo Elo, puoluesihteerin, Kansallinen Kokoomus r.p. (pj)
~~Harri Vuorenpää, puoluesihteerin, Perussuomalaiset r.p. sijaan Kai Järvikare, hallintojohtaja~~
Pekka Tuuri, järjestöpäällikkö, Suomen Sosialidemokraattinen Puolue r.p. (kohdat 1–6)
~~Antti Siika-aho, puoluesihteerin, Suomen Keskusta r.p.~~
Anna Moring, puoluesihteerin, Vihreä liitto r.p.
Anna Mäkipää, puoluesihteerin, Vasemmistoliitto r.p.
Fredrik Guseff, puoluesihteerin, Svenska folkpartiet i Finland r.p.
Mikko Rekimies, puoluesihteerin, Suomen Kristillisdemokraatit r.p.
~~Petteri Redsven, puoluesihteerin, Liike Nyt r.p.~~

Pysyvät asiantuntijat

Niklas Wilhelmsson, yksikön päällikkö, oikeusministeriö
Sanna Ahonen, erityisasiantuntija, sosiaali- ja terveysministeriö (kohdat 1–5)
Mervi Kuittinen, hallitusneuvos, valtiovarainministeriö
Niina Kilpelä, yliarkkitehti, ympäristöministeriö
Juha Myllymäki, lakiasiainjohtaja, Suomen Kuntaliitto

Kutsut asiantuntijat

~~Heini Huotarinen, neuvotteleva virkamies, oikeusministeriö~~

Sihteerit

Tuomas Rekola, asiantuntija, oikeusministeriö
Laura Nurminen, erityisasiantuntija, oikeusministeriö
Emmi Kataja, korkeakouluharjoittelija, oikeusministeriö

Postiosoite

Postadress

Oikeusministeriö
PL 25
FI-00023 Valtioneuvosto
Finland

Käyntiosoite

Besöksadress

Eteläesplanadi 10
00130 Helsinki
Finland

Puhelin

Telefon

0295 16001
Internat.
+358 295 16001

Faksi

Fax

09 160 67730
Internat.
+358 9 160 67730

S-posti, internet

E-post, internet

kirjaamo.om@gov.fi
www.oikeusministerio.fi
www.justitieministeriet.fi

Esityslista

1 Kokouksen avaus ja läsnäolijoiden toteaminen

Puheenjohtaja avasi kokouksen.

2 Esityslistan hyväksyminen

Hyväksyttiin kokouksen esityslista.

3 Edellisen kokouksen muistio (liite 1)

Hyväksyttiin edellisen kokouksen muistio.

4 Aluevaalien ruotsinkielisen nimen muuttaminen

Työryhmän sihteeri alusti esittelemällä liitteen 2. Työryhmä keskusteli aluevaalien ruotsinkielisestä nimestä. Keskustelussa todettiin, että etenkin vaalien ruotsinkielistä nimeä *välfrädsområdesval* ei pidetä optimaalisena. Lisäksi keskusteltiin myös hyvinvointialueen ruotsinkielisestä nimestä *välfrädsområde*. Keskustelussa tuotiin esiin, että *regionval* voisi olla toimivampi nimi ja että Ruotsissa on muutettu paikallisvaalien nimitystä.

Puheenjohtaja veti yhteen keskustelua todeten, että työryhmän näkemys tällä hetkellä näyttää olevan se, että aluevaalien ruotsinkielinen nimitys tulisi muuttaa muotoon *regionval*. Myös hyvinvointivaltialuoiden tulisi olla ruotsiksi *välfrädsregion*.

Asiassa kuitenkin tarvittaisiin hieman lisäselvitystä kustannusten ja muiden vaikutusten osalta. Sihteeristö jatkovalmistelee asiaa käydyn keskustelun pohjalta.

5 Hallitusohjelmakirjaus koskien kuljetuspalveluita ja äänestyspaikkojen esteettömyyttä

Työryhmän sihteeri alusti esittelemällä liitteen 3.

Äänestyspaikkojen esteettömyyden osalta työryhmän keskustelussa nousi esiin tiedontarve siitä näkökulmasta, ettei tällä hetkellä ole tarkkaa tietoa kuinka paljon esteettömyyteen liittyviä ongelmia on äänestyspaikoilla. Keskustelussa pohditiin asian karoittamista kunnilta, mutta todettiin, että edes kunnilla ei välttämättä ole täysin kattavasti tietoa äänestyspaikkojen esteettömyydestä ja esteettömyyttä koskevat haasteet voivat olla myös tilannekohtaista esimerkiksi sääolosuhteista johtuvia. Keskustelussa

nostettiin esiin, että erityisesti vaalipäivän äänestyspaikkojen esteettömyyden tulee olla prioriteetti. Lisäksi todettiin, että keskeisintä on äänestysmahdollisuuden järjestyminen äänestäjille. Todettiin, että käydään läpi nykytilannetta vielä Invalidiliiton kyselyisen yhteenvetojen pohjalta.

Valtuustosalien esteettömyys: Työryhmä on aikaisemmassa keskustelussaan nostanut esiin, että kysymys esteettömyydestä ei koske ainoastaan valtuustosaleja, vaan muitakin kuntien luottamustoimielinten käyttämiä kokoustiloja. Työryhmä on aikaisemmin ehdottanut Kuntaliitolle ohjeistuksen laatimista valtuustosalien esteettömyydestä. Kuntaliiton edustaja ja työryhmän pysyvä asiantuntija Juha Myllymäki totesi, että Kuntaliitto jatkaa asiasta ohjeistamista. Valtuustokokoukset ovat avoimia myös yleisölle, joten Myllymäki myös muistutti, että valtuustosalien esteettömyys ei koske vain valtuutettuja. Työryhmän asiantuntijajäsen Niina Kilpelä (ympäristöministeriö) muistutti, että YK:n vammaissopimus jonka Suomikin on allekirjoittanut, edellyttää esteettömyyden edistämistä ennakkolisesti. Keskustelussa ei ehdotettu, että työryhmä tekisi linjausta asiassa.

Oikeus äänestysmatkaan: Työryhmän asiantuntijajäsen Sanna Ahonen (sosiaali- ja terveysministeriö) taustoitti aihetta työryhmälle kertomalla, että uusi vammaispalvelulaki tuli voimaan vuoden alussa. Sen tavoitteena on huomioida yksilöllinen palvelutarve. Liikkumisen tuki voidaan toteuttaa hyvin monella eri tavalla. Vammaispalvelussa on säädetty liikkumisen tuen perusteista. Ahonen muistutti, että laissa säädetty 18 yhdensuuntaista matkaa ovat vähimmäismäärä matkoja ja nämä matkat tulevat laskennallisesti tavanomaisen elämän matkojen esim. työpaikalle kulkemiseen liittyvien matkojen määrän päälle. Matkojen myöntäminen perustuu yksilölliseen palvelutarpeeseen ja matkojen tarve vaihtelee hyvin paljon.

Oikeusministeriön ja sosiaali- ja terveysministeriön näkemyksen mukaan nykyinen lainsäädäntö mahdollistaa tulkinnan matkojen myöntämiseen äänestämistä varten. Vaihtoehtoisesti asiasta on mahdollista säätää erikseen vammaispalvelulaissa tai vaalilaissa. Mikäli asiasta säädettäisiin vaalilaissa, edellyttäisi täytäntöönpano myös erillistä ohjeistusta.

Työryhmän käymässä keskustelussa ehdotettiin, että ohjeistusta vammaispalvelulain mukaisten tuettujen matkojen käyttöön voisi selkiyttää. Lisäksi ehdotettiin, että äänestämiseen käytettävää matkaa käytettäisiin ohjeistuksessa yhtenä esimerkkinä. Todettiin, että haasteet näyttävät olevan enemmänkin lain soveltamisessa kuin sääntelyssä itsessään.

Puheenjohtaja totesi työryhmän käymän keskustelun pohjalta, että työryhmä kannattaa yksimielisesti muistiossa esitettyä etenemisvaihtoehtoa a: *“työryhmä katsoo, että jo nykyisin vammaisten kuljetuspalveluita koskevat säännökset mahdollistavat matkan myöntämisen äänestämään. Lain oikea tulkinta ja soveltaminen tulisi turvata laatimalla nimenomainen ohjeistus hyvinvointialueille äänestysmatkojen myöntämiseksi. Nykyisen vaalilain 190 § informatiivinen viittaus kumottuun asetukseen päivitetään viittaukseksi voimassa olevaan vammaispalvelulakiin”*. Toteutumista ja soveltamista on kuitenkin seurattava ja ohjeistukseen kiinnitettävä huomiota.

Luottamustoimissa oleville ja ehdokkaana vaaleissa oleville oikeus tiettyyn määrään matkoja: Esityslistan liitteenä olevassa muistiossa on huomautettu, että luottamustoimea koskevista matkoista säätäminen vaalilaissa ei olisi systemaattinen suhteessa siihen, että matkoista säädetään muutoin vammaispalvelulaissa. Valtuustot päättävät luottamushenkilöiden taloudellisten etuuksien perusteista.

Keskustelussa todettiin, että korvamerkittyjen matkojen myöntäminen kampanjointiin olisi yhdenvertaisuuden kannalta väistämättä ongelmallista. Työryhmä ei esittänyt tekevänsä kannanottoa asiassa.

6 Oikeusministeriön hanke liittyen hallitusohjelmakirjaukseen vaalien toimittamisesta poikkeusoloissa

Yksikön päällikkö Niklas Wilhelmsson alusti hankkeista, joiden taustalla on kaksi hallitusohjelmakirjausta.

Oikeusministeriö on osallistunut kansainvälisen järjestön International IDEA:n organisoimaan pilottihankkeeseen, jossa on käyty läpi IDEAn kehittämän metodologian mukaisesti vaaliturvallisuuden kehittämistä. Työryhmälle on jaettu IDEAn englanninkielinen raportti, joka on tiivistelmä hankkeen havainnoista.

Keskeiset kehittämiskohteet koskevat alustavien havaintojen mukaan yhteistyötä ministeriöiden ja paikallisten sekä alueellisten viranomaisten välillä. Kyberturvallisuuden osalta on havainnoissa todettu puolueiden ja ehdokkaiden olevan haavoittuvaisemmassa asemassa. Raportin suosituksena on ollut myös ulkomaisen vaalirahoituksen kieltäminen kokonaan.

Ruotsi ja Norja ovat tehneet kriiseihin liittyviä muutoksia vaaleja koskevaan sääntelyyn. Kansainvälistä, erityisesti Pohjoismaihin keskittyvää, vertailua on tarkoitus toteuttaa kesän aikana. Vertailun ja Suomea koskevan arvioinnin pohjalta on tarkoitus havainnoida, tulisiko vaalilakiin mahdollisesti tehdä joitakin muutoksia. Wilhelmsson ehdotti, että työryhmä palaisi hankkeisiin tarkemmin syksyllä.

Keskustelussa Anna Moring nosti esiin, että kevään vaalien alla erityisesti puolueiden sivut ovat olleet verkkohyökkäysten kohteena.

Pekka Tuuri nosti esiin huolen siitä, että mikäli vaalilaissa olisi esimerkiksi mahdollisuus vaalien siirtämiseen kriisien takia, voisi sääntelyn muutos lisätä todennäköisyyttä ulkomailta tulevaan häiriköintiin, jonka tarkoituksena olisi saada aikaiseksi vaalien siirtäminen.

Kai Järvikare muistutti, että verkkohyökkäykset voivat nykyään yhä todennäköisemmin tulla kotimaisista verkko-osoitteista.

7 Muut asiat

Muuna asiana yksikön päällikkö Niklas Wilhelmsson alusti kevään alue- ja kuntavaaleista saaduista kokemuksista.

Oikeusministeriö tulee laatimaan vaaleista arviomuistion sekä tilaamaan myös ulkopuolisen selvityksen vaaleista. Perustuslakivaliokunta on kokouksessaan 30.4.2025 todennut pyytävänsä oikeusministeriöltä arvioita alue- ja kuntavaaleista.

Yhtenä muistion keskeisenä aiheena tulemaan olemaan hylättyjen äänten tavanomaista suurempi määrä samanaikaisesti toimitetuissa vaaleissa. Todettiin, että hylättyjen äänten osuudessa kaikissa äänistä on ollut kuntakohtaista vaihtelua.

Mikko Rekimies toivoi, että työryhmä saa tietoa OM:n arvioinnista, kunhan ministeriö saa vastaukset kunnilta. Rekimies muistutti, että vaalien samanaikainen toimittaminen ei ole ainutkertaista. Suomessa on äänestetty seurakuntavaaleissa samanaikaisesti kaksissa eri vaaleissa ja Ruotsissa kolmessa eri vaaleissa. Rekimies esitti myös ehdotuksen, että arvionnin perusteelta tunnistettuja hyviä käytäntöjä voisi nostaa jatkossa suositukseksi kunnille.

Fredrik Guseff muistutti, että hylättyjen äänten korkea osuus ei tullut yllätyksenä ja, että ehdokasnumeroiden eriyttäminen alue- ja kuntavaaleissa ehkäisi äänten menemisen väärälle ehdokkaalle. Guseff ehdotti pohdittavaksi listavaalimenettelyä toisissa vaaleissa.

Anna Moring kertoi odottavansa arvionnin havaintoja. Moring muistutti, että vaikka samanaikaiset vaalien toimittaminen on kustannustehokasta suhteessa kaksien erillisten vaalien toimittamiseen, ei resurssipuolta tule kuitenkaan arvioida siitä lähtökohdasta, että resurssoinnin taso olisi sama kuin yksien vaalien toimittamisen osalta.

8 Kokouksen päättäminen

Puheenjohtaja päätti kokouksen ajassa 16.05.

JAKELU Työryhmän puheenjohtaja, jäsenet, pysyvät asiantuntijat